

РЕЦЕНЗИЯ

от доц.д-р Георги Костадинов Бърдаров

Ръководител катедра „Социално-икономическа география“,
при Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент
Охридски“ и член на научно жури

на дисертационната труд, представен за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по специалност 4.4. Науки за Земята (Икономическа и социална география) на докторант Нели Веселинова, на тема:

„ Приоритети в локалното развитие на източната част на
Софийската котловина“

I. Административни сведения относно процедурата по защита

Представеният за защита дисертационен труд е разработван в периода 20.01.2011 – 24.02.2015г. Докторантът е зачислен със Заповед РД 20-85/20.01.2011г., като задочен докторант по професионалното направление 4.4 Науки за Земята (Икономическа и социална география), към катедра „Социално-икономическа география“ при ГГФ на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. По предложение на научния ръководител проф. д-р Веселин Бояджиев, и с решение на Факултетния съвет на ГГФ от 24.02.2015г. – протокол №2 е открита процедура по предварително обсъждане и даване ход на процедура по защита на дисертационния труд. Спазени са всички законодателни изисквания и е проведена апробация на разширен катедрен съвет от 26.05.2015г.

II. Биографични справка за кандидата

Докторант Нели Веселинова е родена на 10.06.1984г. в София. Средното си образование получава в 119 СОУ „Академик М. Арнаудов“ – профил „Науки за земята“, с разширено изучаване на английски език. В периода 2003 – 2007г. е студентка по география при ГГФ на СУ „Св. Климент Охридски“. През 2007г. се дипломира като Бакалавър по География, през 2009г. защитава Магистратура по „Управление на човешките ресурси“, а през 2010г. и Магистратура по „Развитие и управление на селските райони“, като и двете са в СУ „Св. Климент Охридски“. В периода 2010 – 2012г. е инспектор Учебна дейност в СУ „Св. Климент Охридски“.

Преподавателската си дейност започва през 2012г, след като печели конкурс за асистент по направление 4.4 Науки за Земята (География на

населението и селищата). Води семинарни занятия по География на населението селищата, за редовна и задочна форма на обучение.

III. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е в обем от 194 стандартни страници, включително списъка на използваната литература, който включва 231 източника на кирилица, 29 на латиница, 137 документа и наредби и 39 интернет източника. Текстът съдържа 2 таблици (SWOT и STEP / PEST/ анализ) и 1 фигура (графика на средните оценки). Работата е структурирана в четири глави, плюс увод и заключение. В отделно книжно тяло са дадени 95 приложения, които включват множество таблици, схеми, диаграми, картосхеми и снимков материал. Много добро впечатление прави факта, че част от приложенията са изцяло авторско дело с помощта на GIS.

IV. Анализ на дисертацията по глави

Уводът е в обем на 5 страници. В него е направен сполучлив опит да се изясни актуалността на темата и мотивацията на авторката да се заеме точно с нея. Би могло да се разшири обосновката защо за обект на изследване в един дисертационен труд са избрани само две общини. Много точно и коректно са формулирани целта, предмета и задачите на изследването. Много добро впечатление прави обстойно представената изследователска хипотеза, откъдето тръгва авторката, което дава възможност след това в текста да се разбере до колко тя е успяла да я защити. Спазен е класическия алгоритъм за представяне на задачите и методите, които са коректно формулирани, съобразно целта и предмета на изследването.

В първа глава, която е с обем от 34 страници са изяснени теоретичните и методологични основи на регионалното и локалното (местното) развитие. Самата тя включва три подчасти посветени на същността на основните понятия използвани в дисертацията, концепциите за регионално и локално (местно) развитие и същността на административно-териториалното устройство.

В теоретичен аспект работата стъпва на добър географски базис. Много подробно са изяснени произхода, приликите и разликите, и различните тълкования на основни географски понятия, като регион, район, регионално и локално (местно) развитие. Би следвало обаче да се засили критичният анализ за определенията на различните автори, а не само да бъдат изредени. Необходимо е да изпъкне повече личното мнение на авторката, особено на фона на толкова подробния теоретико-методологичен преглед. За сметка на

това много на място е направена собствена типологизация на българските общини, от гледна точка на техния селищен състав.

Втора глава представя еволюцията на локалното (местното) развитие на източната част на Софийската котловина, която е обект на изследването. Главата е в обем от 36 страници и включва 4 подчасти. В тях много подробно е разгледано историко-географското развитие на административно-териториалното устройство, както на България, така на територията около София, в която попадат изследваните в дисертацията общини. Прави добро впечатление, че периодът, който обхваща тази глава започва още преди Освобождението, като за съвременното състояние са потърсени причини и фактори, които се коренят още в османския период. Анализът е богато подплатен с таблици и данни, дадени в приложенията, добре е илюстрирано и графично как през тези години в резултат на административни промени неколkokратно се сменят както границите, така и обхвата на двете изследвани общини.

Този раздел от дисертацията изобилства от фактология, което е за сметка на аналитичната част. Липсва и обвързаност с приоритетите в развитието на общините, което е залегнало, като основна задача още със заглавието на труда. Опит за такава обвързаност се прави в последните две подглави (трета и четвърта), но там отново липсва конкретика. За сметка на това е много ценен опитът да се определи мястото на разглежданата територия в националните социално-икономически районираня, което надгражда залегналите в увода цел и изследователска хипотеза.

Трета глава се явява основна за дисертационния труд. Тя заема около една трета от цялата дисертация или обем от 59 страници. Самата глава завършва с много ценен SWOT анализ, в който се прави успешен опит да бъдат обобщени основните акценти и насоки в нея. Главата е разделена на цели 9 подглави и представлява социално-икономически географски анализ на състоянието в общините Елин Пелин и Горна Малина. Използван е стандартния за такива анализи географски алгоритъм, който е допълнен с изборните нагласи на населението в осма подглава.

В първата част на този раздел е анализиран природно-ресурсния потенциал, с който разполагат двете общини. Хубаво би било този анализ да бъде обвързан по-сериозно с приоритетите им, което е анонсирано в заглавието на дисертацията. Иначе стои малко самоцелно този текст.

Изключително сериозен анализ е направен на демографската ситуация в общините. Той е илюстриран с множество таблици и графични изображения дадени в приложенията, чрез които нагледно могат да се

проследят демографските тенденции и да се направят кратко и средносрочни прогнози за развитието на населението. Добре би било да се изведат още фактори и причини, които обуславят негативната демографска тенденция в двете общини, което ще подпомогне и оптимизирането на приоритетите в тях. Анализът е направен много професионално и определено личи отличното познаване както на територията, така и на демографските тенденции и процеси в нея.

Същото може да се каже и за анализа на стопанството в общините Елин Пелин и Горна Малина. Стопанската характеристика е направена по стандартния географски алгоритъм. Засегнати са, макар и схематично всички отрасли на първичния, вторичния и третичен сектор. Отново добро впечатление прави графичното онагледяване дадено в приложенията. Специално внимание е обърнато на развитието на инфраструктурата, включително на газификацията и възобновяемите източници на енергия, което ще се отразява благоприятно на местната икономика в близко бъдеще. Също много на място е и анализа на екологичното състояние на изследваната територия.

Четвърта глава е посветена на бъдещето развитие на източната част на Софийската котловина и по-конкретно на общините Елин Пелин и Горна Малина. Тя е в обем от 23 страници. Много добро впечатление от географска гледна точка прави опита на авторката чисто терминологично да определи понятията рурален район, урбанизирана зона и агломерационен ареал, за които няма единно мнение дори сред утвърдените урбанисти. Още повече, че както и тя установява тази част от Софийската котловина е изцяло в сферата на влияние на столичния град и тази тенденция ще се засилва в бъдеще. Отново специална похвала заслужава авторката за приложения 85, 86, 87, 88, 89, 90 и 91, в които нагледно са показани ареалите на влияние и стратегиите и концепциите за развитие на град София и как те кореспондират с изследваните общини. От тях могат да се направят и много конкретни изводи какво ще е бъдещето състояние и развитие на Елин Пелин и Горна Малина, и как те все повече ще попадат в сферата на непосредствено влияние на София.

Анализът в тази част на дисертацията завършва с определяне на стратегическите цели и приоритети в развитието на двете общини, както и с програмите и проектите, в които те участват за периодите 2007-2013 и 2014-2020г., което пряко кореспондира със заглавието на дисертацията.

Заклучението е в обем от 4 страници. То е стегнато, ясно и откроява основните изводи, до които е достигнала докторантката, докато е

разработвала своята теза. Заключението напълно отразява основните насоки и тези застъпени в дисертацията.

Като обобщение можем да отбележим, че структурата на дисертацията е ясна и следва възприетия географски алгоритъм за такъв тип изследване. Постигнати са заложените в увода цел и задачи на изследователската хипотеза. Авторефератът, публикуваните от авторката статии и представените документи напълно отговарят на законовите изисквания за защита на докторска степен.

V. Основни научни постижения и значимост на резултатите

Сред най-ценните научни постижения на дисертационния труд е връзката му с направеното, преди повече от половин век, изследване на същата територия от всепризнатия ни учен, чл.кор. проф.д-р Тодор Христов. Много рядко в нашите географски изследвания се търсят подобни връзки, от тях се бяга умишлено, може би и поради страха от неминуемо съпоставяне. В този аспект настоящата дисертация е много ценен принос, която показва промените в изследваната територия и доразвива идеите заложи в труда на проф.д-р Тодор Христов.

Отличното познаване на територията, процесите и проблемите в нея са позволили на авторката да направи много задълбочен анализ, чийто изводи имат голям практично-приложен аспект и могат да служат, като добра основа, както при разработване на общинските планове за развитие на двете общини, така и при други стратегически документи и планове, засягащи източната половина на Софийската котловина.

VI. Приноси на дисертационния труд

В предложената за рецензия дисертация се очертават три групи приноси: теоретико-методологични, емпирико-диагностични и приложни.

Теоретико-методологичните приноси са обобщение и систематизиране на основните понятия използвани в дисертацията. Предложените авторски дефиниции на понятията „Регион“, „Регионално развитие“, „Локално развитие“, както и извършения комплексен, критичен, географски анализ на българската община.

Емпирико-диагностичните приноси са свързани с установеното забавено развитие на изследваната територия по отношение на столицата. Това е постигнато чрез използването на сравнителния анализ на социално-икономическото развитие на територията през втората половина на XX и

началото на ХХІв. Особено ценен принос са установените междуобщински и вътрешнообщински различия, които се превръщат в сериозни териториални диспропорции и засилват негативния ефект от неблагоприятните демографски, социални и икономически явления, характерни както за двете общини, така и за страната ни.

Приложните приноси са разработения алгоритъм за комплексно географско проучване на локлано (местно) равнище – LAU 1 и LAU 2, както и предложението за включване на нови понятия в регионалните изследвания и политики.

VII. Съответствие на автореферата с дисертационния труд и оценка на публикациите свързани с него

Авторефератът достоверно отразява съдържанието на дисертационния труд. Обемът му е от 60 страници. В него са представени общата характеристика, структурата, основното съдържание, изводите от дисертационния труд. Справката за приносите отразява обективно достиженията на докторанта. Представените публикации съответстват на тематиката и изследователските тези в дисертацията. Представени са и две резюмета на английски и немски език.

VIII. Препоръки и въпроси

Основната препоръка към авторката е към засилване на аналитичната част в някои от главите за сметка на фактологията. Смятаме, че дисертационния труд има отлична възможност да бъде доразработен, като научна монография, със сериозни практично-приложни приноси и аспекти.

Бихме искали да зададем на авторката следните доуточняващи въпроси:

1. Каква е реалната заплаха от задълбочаване на негативните демографски процеси в двете общини, особено в техните периферии, във връзка с все по-засилващата се притегателна сила на столицата София.
2. Предвиждат ли се, и ако да, какви са реалните демографски и социални мерки, които могат да стабилизират и подобрят демографската картина в изследваните общини.

Заклучение

Смятаме, че дисертационния труд притежава всички необходими научни качества и стойност, и отговаря на изискванията за присъждане

на образователната и научна степен „Доктор“. Авторката показва отлично познаване на изследваната територия и научната терминология необходима за подобен род научни трудове. Изследването е задълбочено, аналитично, критично и най-вече със сериозна практично-приложна насоченост. Отлично изработените приложения, част от които напълно авторски, само увеличават достойнствата на труда и затвърждават изложените в него тези и достигнати изводи.

Въз основа на така направената рецензия и достойнства на дисертационния труд предлагаме на членовете на уважаемото жури да присъди на Нели Валентинова Веселинова образователната и научна степен „Доктор“.

31.08. 2015г.

Рецензент:

Доц. д-р Георги Бърдаров